

HERCEG-NOVI, gradska vrata

područja, prilagođenu kosoj i izbočenoj morskoj obali, čini tvrđavica čiji su počeci iz 1382, kad je Tvrtko I. zauzeo župu Dračevicu i osnovao Novi. Po hercegu Stjepanu Vukčiću, koji ga je u XV. st. proširio i utvrdio, dobio je sadašnje ime. Iz vremena španjolske (1538) i tur. (1539–1687) okupacije potječe tvrđava *Španjola* (*Gornji Grad*) i dio zidina na *SI* (*Kanli-kula*), dok su Mlečani (1687–1797) podigli pokraj mora tvrđavu s kulama *Fortemare* i predgrađe *Citadelu*. Crkve franjevačkog samostana Sv. Antuna (1687) i kapucinskog Sv. Franje (1688) građevine su skromnih domaćih kasnobaroknih osobina.

O. HERMAN, *Pejzaž sa tri stabla* (1963). Zagreb, Moderna galerija

U okolici Herceg-Novog nalaze se ostaci ranohrv. crkvice Sv. Stjepana u Sušćepanu (IX–XI. st.) i Sv. Tome u Kutima (X–XI. st.).

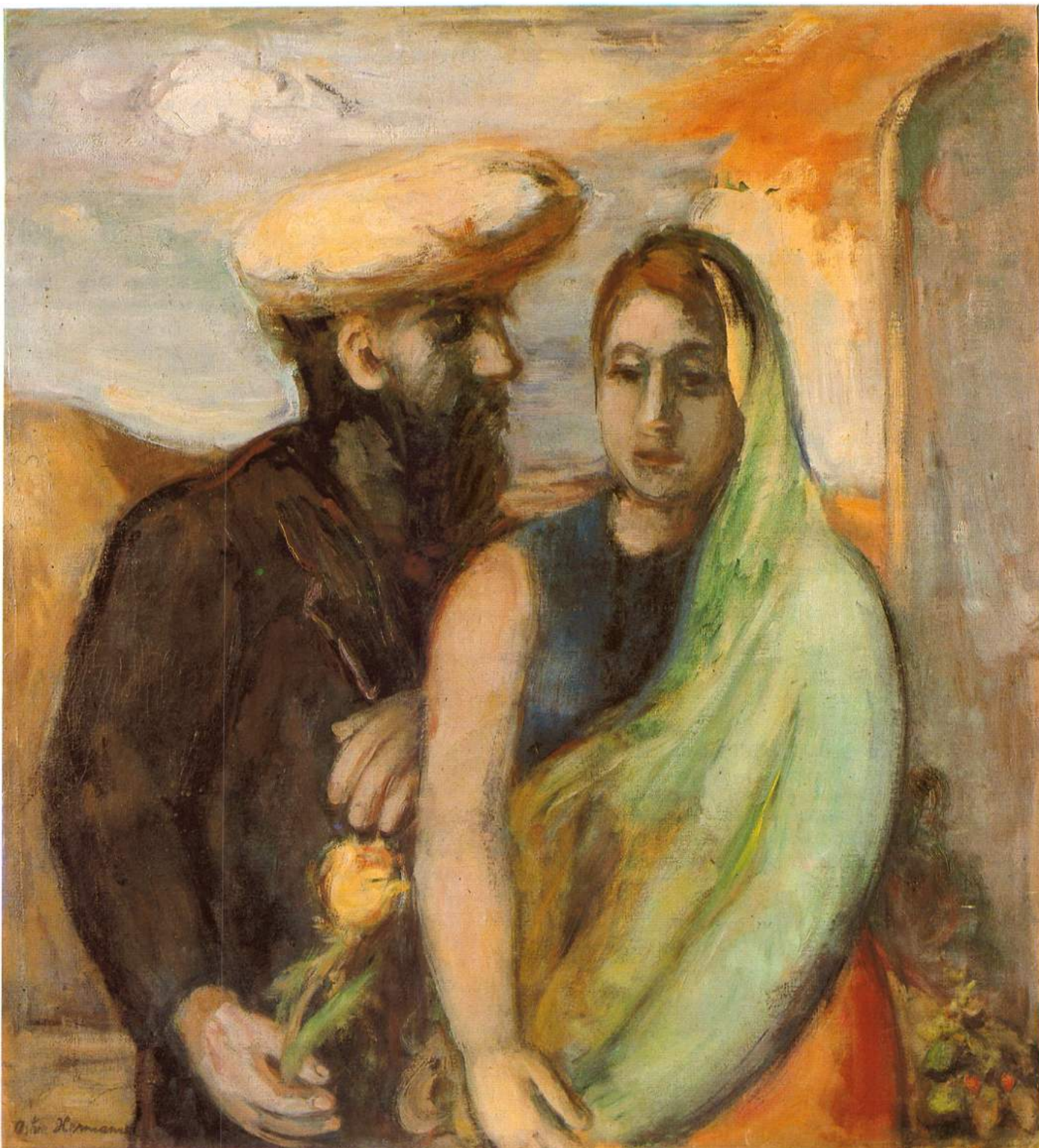
LIT.: N. Donović, Castelnovo, Graz 1902. — T. K. Popović, Hercegnovi, Dubrovnik 1924. — N. Luković, Boka Kotorska, Cetinje 1951. — P. Mijović i M. Kovačević, Gradovi i utvrđenja u Crnoj Gori, Beograd i Ulcinj, 1975, str. 55–58, 146–150. — Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. R.

HERGEŠIĆ, Ivo, književni kritičar i teatrolog (Zagreb, 23. VII. 1904 – 29. XII. 1977). U Zagrebu je studirao romanistiku i germanistiku te doktorirao 1927. Bio je novinar i urednik »Obzora« (1923–41), profesor na Filozofskome fakultetu u Zagrebu (1956–71), gdje je osnovao katedru za komparativnu književnost. Proučavao je svjetsku i hrv. književnost, objavio je dvadesetak knjiga književnih eseja i rasprava. Pisao je teatrološke studije, filmske i lik. kritike, preveo je mnogobrojna djela s francuskoga, njemačkoga i drugih svjetskih jezika, između ostaloga *Povijest umjetnosti* M. Osborna (Zagreb 1934) zajedno s Franjom Jelašićem. Lik. zapise objavljivao je poglavito između 1928–35. u »Obzoru« i »Jutarnjem listu« te u »Hrvatskoj reviji«, »Hrvatskom kolu« i »Svijetu«. Pisao je o suvremenim hrv. umjetnicima (Lj. Babić, V. Becić, V. Gecan, K. Hegedušić, A. Motika, V. Radauš, M. Uzelac, M. Vanka i dr.) a pratio je i lik. stvaranja u Francuskoj i Njemačkoj.

BIBL.: *Likovne kronike, feljtoni, zapisi*, Zagreb 1994.

LIT.: V. Crnković, Likovni zapisi Ive Hergešića (s bibliografijom radova iz lik. umjetnosti), pogovor u knjizi I. Hergešića, *Likovne kronike, feljtoni, zapisi*, Zagreb 1994. V. Fo.

HERMAN, Oskar, slikar (Zagreb, 17. III. 1886 – 18. I. 1974). Završio je Višu trgovačku školu u Zagrebu i jednu godinu polazio slikarsku školu K. Filipa. God. 1904. odlazi u München. Kratko vrijeme učio je kod A. Ažbëa, a potom je bio primljen na Akademiju, prvi od predstavnika »münchenskog kruga« hrv. slikarstva (Becić, Herman, Kraljević, Račić). S prekidima studira do 1910 (J. Herterich, H. Habermann, K. Raupp, P. Halm). Neko vrijeme radio je u zajedničkom ateljeu s kolegama J. Račićem i Poljakom R. Kramsztykom. U rujnu 1908. prvi put je u Zagrebu izložio svoje radove. Osim kraćih boravaka u Berlinu i Parizu, živio je u Münchenu do dolaska nacista 1933. Vratio se u Zagreb, iz kojega bježi početkom rata. God. 1942–44. bio je u izbjegličkom logoru Ferramonti-Tarsia u Italiji; poč. 1944. priključuje se partizanskom pokretu i djeluje u partizanskoj umjetničkoj koloniji u Cozzanu. Od kraja 1944. organizira u

O. HERMAN, *Nagovaranje* (1921). Rijeka, Moderna galerija

Dalmaciji izložbe umjetnika-partizana. Poslije 1945. vraća se u Zagreb gdje je (1945–49) kustos Moderne galerije JAZU. H. je studirao u Münchenu u vrijeme kada je taj grad bio važno središte eur. slikarstva. U mnogome su ga usmjerili teorijski stavovi povjesničara umjetnosti i kritičara J. Meier-Graefea koji se, tražeći njem. paralele za franc. impresionističku i postimpresionističku strujanja, zaustavio na revalorizaciji H. von Maréesa. Na nagovor Meier-Graefea H. je kopirao Maréesova *Ganimeda* (1910) i triptih *Hesperide* (1912–21). Diskretno nagovijestivši svoju sklonost kolorizmu (*Djevojčica*, 1907), pored statičnosti Maréesove kompozicije prihvatio je njegov neretorički simbolizam koji će, pokatkad dinamiziran delacroioivskim reminiscencijama, dati prva samostalna i za Hermana karakteristična djela (*San*, 1911; *Kod vrela*, 1912; *Pred buru*, 1913). Poslije toga započinju istraživanja kolorističkih suzvučja, a oblik

sve više ovisi o boji (*Žena u naslonjaču*, 1919; *Seljanka na konju* 1929; *Žena s plavom vazom*, 1921). U njegovim djelima pojavljuju se elementi ekspresionizma (*Nagovaranje*, 1921). Za II. svj. rata radio je crteže i akvarele (*Dvorište u logoru*, 1943; *Žena pod balkonom*, 1944; *Kupačica*, 1944). Poslije rata H. razvija svoje slikarske težnje do pune zrelosti: sintetizira oblike i intenzivira kolorit. Slika figure, figuralne kompozicije i krajolike dramatična i snažna izraza (*Pejzaž sa crvenim brdom*, 1955; *Lik*, 1956; *Očitovanje*, 1957; *Žena i mrtva priroda*, 1963; *Suzana i starci*, 1969; *Osamljenik*, 1964; *Žena u zelenom*, 1973; *Pejzaž u jeseni*, 1973). H. je mnogo crtao, radio bakropise i plastiku, a 1960. objavio je mapu serigrafija. Cjelokupno njegovo djelo karakterizira bogatstvo boja i ekspresionistički nemiran potez kista. Razvijao je mirno i postupno svoju viziju svijeta i vlastiti slikarski izraz. U Münchenu je izlagao redovito 1914–27. na

izložbama Münchenske nove secesije, a 1919. i 1921. samostalno. Samostalno je izlagao u Zagrebu (1934, 1954, 1961, 1966, 1969, 1971, 1974), Parizu (1954), Splitu (1963), Beogradu (1966), Osijeku (1972) i Somboru (1972).

LIT.: *W. Hausenstein*, Oskar Herman, Münchener neueste Nachrichten, 24. XII 1919. — *J. Depolo*, Oskar Herman, Borba, 8. II 1954. — *A. Humbert*, Oskar Herman (katalog), Pariz 1954. — *M. Rousseau*, Oskar Herman, Le Musée Vivant, 1955, 5. — *I. Zidić*, Zenit Oskara Hermana, Telegram, 1961, 49. — *G. Gamulin*, Oskar Herman, Izraz, 1961, 4–5. — *J. Denegri*, Oskar Herman, Umetnost, (Beograd), 1966, 6. — *B. Kelemen* i *G. Gamulin*, Herman, Zagreb 1978. — *V. Maleković*, Ekspresionizam i hrvatsko slikarstvo (katalog), Zagreb 1980. — *G. Gamulin*, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. Ma. Bč.

HILJE, Emil, povjesničar umjetnosti (Zadar, 2. V. 1958). Diplomirao 1980. u Zadru, magistrirao 1988. u Zagrebu. Od 1986. asistent na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zadru. Proučava, na osnovu arhivskih istraživanja, umjetnost kasnoga sr. vijeka u Dalmaciji.

BIBL.: *Marko Andrijić* u *Pagu*, Prilozi — Dalmacija, 1989; *Osvrt na najraniju povijest crkve i samostana Sv. Dujice na Pašmanu*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1989, 28; *Bilješke o zidnom slikarstvu u Zadru koncem 14. i početkom 15. stoljeća*, ibid., 1990, 29; *Zadarski slikarski krug u drugoj četvrtini 15. stoljeća*, Prilozi — Dalmacija, 1990; *Novi podaci o djelatnosti zadarskih graditelja na zadarskom otočju u 14. i 15. stoljeću*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1992, 30. R.

HIRSCHFELD, Otto, njem. epigrafičar i povjesničar (Königsberg, danas Kaliningrad, 16. III. 1843 — Berlin, 27. III. 1922). Od 1876. profesor ant. povijesti i epigrafike na sveučilištu u Beču, od 1885. u Berlinu. Redigirao je i komentirao, između ostalog, natpise iz naših krajeva, koji su publicirani u zbirci *Corpus inscriptionum latinarum*, III. sv., suplement. Upoznavši, u kontaktu s F. Bulićem i putujući Dalmacijom, naše ant. spomenike, objavio je o njima više radova u *Bulletinu ASD* i u *Archäologisch-epigraphische Mittheilungen aus Österreich-Ungarn*. U raznim svojim spisima (od kojih su neki skupljeni u *Kleine Schriften*, 1913) dao je važne priloge za povijest batonskoga rata i za poznavanje cesta, rudnika i carinarnica u rimskoj provinciji Dalmaciji.

BIBL.: *Bericht über eine Reise in Dalmatien*, Inschriften I Archäologisch epigraphisches Mittheilungen aus Österreich-Ungarn IX, 1885.

LIT.: *F. Bulić*, Otto Hirschfeld, VjAHD, 1922, str. 179 — 181. R.

HISTORICIZAM (historizam, historijski ili povijesni stilovi), pojava u eur. arhitekturi, skulpturi i primijenjenim umjetnostima XIX. st., nastala buđenjem interesa za prošlost, povodjenjem za umj. oblicima minulih stilova i primjenjivanjem njihovih elemenata u tada suvremenu oblikovanje. Počeci sežu u XVIII. st. kada se javljaju klasicizam, koji se također može svrstati u hist. stilove, i neki oblici gotike. Pojedini hist. stilovi obično se označuju predmetkom *neo-* (neoromanika, neogotika, neorenesansa, neobarok, neorokoko). Njihovi motivi često su na istomu objektu miješani i isprepleteni, što je izraz romantičkoga odnosa prema prošlosti. Arhitekti su se u XIX. st. školovali na akademijama, gdje su temeljito proučavali povijest

arhitekture a i zidarski su majstori bili upućeni u pov. oblike. U hist. stilovima dograđuju se velike srednjovj. katedrale (Köln, Zagreb), a većina eur. gradova dobiva svoj karakterističan urbanistički i arhitektonski lik (veliki bulevari u Parizu, Ring u Beču, Donji grad u Zagrebu). Hist. stilovi nestaju uglavnom na prijelazu XIX/XX. st. pojavom secesije, s kojom se katkada i miješaju, a u pojedinim slučajevima susreću se i u prvoj pol. XX. st.

U usporedbi s tadašnjim umj. stvaralaštvom u Europi, razdoblje historizma ostavilo je u Hrvatskoj vrijednih djela.

U drugoj pol. XIX. st. zbog razvoja trgovine i industrije dolazi do nagloga širenja nekih gradova, npr. Osijeka, Karlovca i Rijeke, a napose Zagreba. U opsežnoj građevnoj djelatnosti sudjeluju domaći i strani graditelji, među kojima u S Hrvatskoj ostavljaju značajniji trag bečki arhitekti *F. Schmidt*, *H. Bollé* i *K. Roesner*, a djela nastala u to vrijeme imaju sva obilježja tadašnje eur. arhitekture. U odnosu prema starim arhit. spomenicima h. slijedi puristička načela. *H. Bollé* provodi »regotizaciju« na najvažnijim spomenicima sakralne arhitekture u S krajevima. U doba povijesnih stilova, odn. romantizma, pregrađuju se neki stariji burgovi i dvorci, imućni pojedinci grade kuće, palače, pa i dvorce, vlada podiže niz javnih zgrada, uređuju se groblja (Varaždin, Zagreb — Mirogoj) i parkovi, grade se mauzoleji, oblikuju se čitave nove četvrti u pojedinim gradovima. U stilu rane neogotike grade se ili obnavljaju uglavnom svjetovne građevine. Tako je *J. Drašković* dao neogotički restaurirati ruševine grada Trakošćana 1853–56. u duhu viteške romantike; uklopljen u bujni park s jezerom, dvorac je zajedno sa svojim unutrašnjim uređenjem (viteška dvorana), primjer ranoga neogotičkog smjera. U istomu duhu bilo je restaurirano još nekoliko burgova i dvoraca. Oko 1864. *I. N. Erdődy* obnavlja Bajnske dvore (Z od Varaždina), u kojima je do 1918. bila zbirka umjetnina. *A. Nugent* obnavlja stare frankopanske utvrđene gradove Bosiljevo, Dubovac kraj Karlovca i Trsat, koji je većim dijelom bio u ruševinama. *A. Schlippenbach* obnavlja u neogotici 1877. dvorac Maruševac (iz 1618) i prigraduje mu neogotičku kulu. Obitelj Chech pregrađuje 1885. u eklektičkim oblicima ruševine Erduta nad Dunavom za svoju grobnicu, a *É. de Piennes* restaurira kaštel Lovrečinu kraj Križevaca. Rjeđi je neogotički način građenja uz jadransku obalu (Poreč — Pretura; Split, djelomična pregradnja gotičke vijećnice iz 1433). Taj duh slijedi i pravosl. manastir u dalmatinskoj Krupi: njegovi konaci dobivaju 1855. neogotičke oblike na zahtjev austr. vlade, koja je pod tim uvjetom dala pripomoć. U Zagrebu su 1856. podignute neogotička vojna zgrada (Vlaška ul. 87, dvorište) te neoromanička bolnica (danas Rektorat Sveučilišta), koja sa samostanom milosrdnica čini karakteristični ambijent sred. XIX. st. Podignute su neke građevine i u tzv. maurskom stilu (Split, zgrada na obali; Osijek, kazalište 1866). U drugoj pol. XIX. st. u neorenesansnim se oblicima gradi većina javnih zgrada, palača i kuća. Tako u Zagrebu kuću na uglu Illice i Mesničke ul. 1, bogatu ornamentima i kipovima, gradi 1867. *F. Klein*, Glazbeni zavod 1875. *J. Grahor* i *F. Klein*, palaču na Zrinjevcu br. 15 *J. Jambršak*, Kemijski laboratorij 1884, Obrtnu školu i Muzej za umjetnost i obrt 1889. *H. Bollé*. U Varaždinu gradi *H. Helmer* 1873. kazalište, u Osijeku *J. Vancas* palaču (sada banka). U tim oblicima dobiva Dubrovnik kazalište, koje 1864. gradi *A. Perišić* po projektu *A. Vecchietija*. U Splitu su u tomu stilu podignuti kazalište 1893, »Prokurative« i biskupska palača, a u Zadru bolnica (*K. Waidmann*, 1885). Reprezentativan je primjer neorenesanse tal. smjera palača HAZU u Zagrebu (1880) koju je zasnovao *F. Schmidt*. Blizu nje je palača Vranicany (sada Moderna galerija), koju je 1882–83. gradio *O. Hoffer*. Najveći su pothvat toga doba neorenesansne arkade groblja Mirogoj u Zagrebu, koje su od 1883. građene po nacrtu *H. Bolléa*. U kasnom razdoblju hist. stilova gradi se u Hrvatskoj i u neobaroknim i u neoklasicističkim oblicima: u neobaroku, s primjesama rokoka, izvedeni su vanjsko i unutrašnje uređenje kazališta u Zagrebu (*H. Helmer* i *F. Fellner* 1895), dok istodobna velika gimnazija (sada Muzej Mimara) u Zagrebu, građena po projektu ateljea »Ludwiga i Hülsnera«, ima klasicističke oblike. U to vrijeme podižu se mauzoleji pojedinih porodica u neogotičkim oblicima (Jelačićev u Novim dvorima 1884; Pejačevićev u Našicama, s kriptom, 1881; Jankovićev u Suhopolju), u neoklasicističkim (Pejačevićev u Retfali, 1891) i neobizantskim s primjesama neogotike (Paunovićev u Vukovaru). Među dvorcima se ističu tri karakteristična za kasno razdoblje hist. stilova: neogotički Pribislavec kraj Čakovca (dao ga graditi grof Festetić), Jalkovec kraj Varaždina (nakon 1910. po nacrtima *P.*

ATRIJ PALAČE HAZU U ZAGREBU, djelo F. Schmidta

